

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Didaci Covarrvvas A Leyva Toletani Episcopi Segobiensis
... Opera Omnia**

**Covarrubias y Leyva, Diego de
Antverpiae, 1610**

De contrahentibus incestas nuptias.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-96556](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-96556)

honestatis, ibidem concurrenti. gloss. recepta communiter in arbore affinitatis. Abb. in cap. sponfal. Dom. consil. 33. colu. 4. Verum hæc opinio, qua vulgus approbat, subvertitur manifeste. Nam Prap. & Steph. in arbore affin. plane fatentur manifeste. Nam Prap. & Steph. Pöfici oblata, affinitatis esse, si in petitione ipsi Roman. Pöfici oblata, affinitatem ex coniugio ortam fuisse mentio fiat. idem no. Sylvest. in verb. dispensatio. quest. 5. & in verb. matrimonium. 8. quest. 14. & Ferdin. Loazes in tract. de matrim. dñb. 10. numer. 10. & tamen Roman. Pontifex derogans affinitatis impedimento, potissimum de licita intelligit, atque ei simplicitet etiam derogare videtur, absque alia expressione. Sicuti tradit Franc. de Ripa. lib. 2. resp. cap. 1. Licita tamen affinitas non potest esse absque publica honestate: igitur sublata affinitate simpliciter, etiam publica honestas tollitur, que cum affinitate aderat. ita expressim not. Nic. Milis in verb. dispensatio. que refert & sequitur Fel. in cap. postulat. de reser. 17. col. & Nicol. Boer. decis. 264. colum. pen. dicens, se ita vidisse bis in iudicio obtentum mota controuersia. Huic etiam opinioni accedit Hier. Paul. in prouinciali. fol. 58. colum. 2. quibus conducit plurimum sententia gloss. quam ibi Abb. Prapof. & alij approbant, in cap. non debet, de consang. quæ dicit, sublata affinitate ultra quartum gradum, publicam etiam honestatem sublata, & antiquatam esse: pro qua opin. notant Abb. & Prapof. ibi statutum in vna re, in alia quæ ei sit consecutiua, locum prorsus habere: sic ergo, inquit, sublata affinitate ultra quartum gradum, publicam etiam honestatem censeri eodem iure remissam, cum ea ex affinitate omnino consequatur, & affinitatis sit focia. Ex quo ipsi d. gloss. ad probandum hunc argumentandi modum inducunt, perpetram tamen, cum abque affinitate detur publica honestas, non secuta copula inter sponfos. Item affinitas sine publica honestate, ubi ex coitu illicito illa oritur. Rectius tandem ex d. gloss. collegissent alium argumentandi modum: nempe ex duobus, quorum alterum inuit alterius est statutum, si demum vnum lege nota corrigatur, sublata & alterum censeri, quod eius iustar antea sancitum fuerat. notant Dom. in cap. vers. quinto fallit. & ibi Franc. vers. 9. de temp. ord. in 6.

6 Affinitas autem 7 gradus sibi peculiare non habet, præter eos qui in consanguinitate distinguuntur. Is enim, qui Sempronie per coitum adiungitur, affinis erit ipsius Sempronie propinquus eo gradu, quo illa eis est consanguinea. Genera tamen affinitatis habet. Nam persona alteri addita per carnis copulam genus mutat, non gradum. Genus, inquam, ita, vt prima persona genus mutet vinculi: cætera autem genus affinitatis ipsius. Is enim qui cognouit Semproniam, non mutat genus affinitatis, sed vinculi, quippe qui nouus frat. affinis ipsius Sempronie consanguineus. At ea que Sempronie viro per copulam adiuncta fuerit, mutat genus affinitatis: erit enim in secundo genere affinitatis ipsius Sempronie consanguineus. cum vir Sempronie esset in primo genere, quæ omnia aperte docet Ioan. Andr. in gloss. arbor. affinit. & ante eum Bernar. in d. cap. non debet. Nec secundum genus affinitatis hodie prohibetur, vt vbi ab ecclesia est decium. Ex quo patet posse quem in vxorem accipere relictam a propriæ vxoris fratre. Item posse quemquam diuersis temporibus duas, vel plures feminas vxores sibi accipere: que tamen cum duobus, pluribusve fratribus matrimonium contraxerant, secundum Card. in d. cap. non debet. Steph. & Prapof. in arbore affin. contra Ioan. Andr. & Innoc. qui in his calibus videntur prohibitionem matrimonij adhuc admittere.

Ex quo subinfertur, legem municipale, qua sanciri solet, compromittendas fore omnes lites, quæ inter affines oriuntur, minime locum habere in affinibus secundi generis, hoc enim genus nullum iam habet effectum, ita not. Iaf. in lib. quod Seruius. 2. colum. ff. de cond. caus. dot. idem Iaf. in lib. qui se patris. C. vnde liber. numer. 59. & ibi Curt. Iun. numer. 78. aduersus Paul. Cast. qui ibidem contrarium dixerat. Solent tamen quandoque dari literæ apostolicæ declaratorie super secundo genere affinitatis, teste Hier. Paul. in prouinciali. folio. 19. quod fieri opinor ad secundum contrahentium serupulos.

7 Secundo, hic notandum est virum & vxorem non esse affines: ex eis tamen producitur vinculum hoc affinitatis. ita gloss. in arb. affin. & in §. affinitatis. C. comu. de succes. notat Theophilus in §. diximus. Inst. de nupt. Abb. & alij in cap. quod super bis. de consang. & affi. Bald. in lib. 1. C. vnde vir & vx. Thom. in 4. sent. 41. quest. 1. contra Porcium & Iaf. in d. §. affinitatis. Prædicta autem municipalis lex, de controuersis affinum com...

dis, in viro & vxore locum habere debet, secundum Iaso. in d. libro. quod Seruius. 2. colum. cuius opinio communis est, secundum Curt. Iun. in d. libro. qui se patris. num. 79. In sponfis tamen ante consensum de præfenti, id non crederem ita facile recipiendum fore: tamen Iaf. in d. libro. quod Seruius. contrarium opinetur, dicens post gloss. ibi, ipsos sponfos improprie esse affines: quod ego non admitterem, siquidem eodem pacto dicere posset esse improprie affines, eos qui nec centesimo gradu sanguinis vinculo coniuncti sunt. Fortasse tamen Iaf. opinio, remota prædicta ratione, propter illam spem matrimonij, erit ex quadam æquitate seruanda. Nam & spem matrimonij maximos effectus habere constat, & nos superius quandoque id probauimus.

§. OCTAVVS.

De contrahentibus incestas nuptias.

SVM M A R I A.

- 1 Incestus definitio eiusque denominatio.
- 2 Pœna laici committentis incestum.
- 3 Clericus propter crimen incestus est perpetuo deponendus.
- 4 Incestus proprie non dicitur, si quis cognouerit consanguineam sponse non iam ab eo cognita.
- 5 Incestus nuptias contrahens, quæ pœna sit puniendus.
- 6 Pœna amissionis bonorum ipso iure inducitur, etiam ab heredibus delinquentis exigitur.
- 7 Confessio an locum habeat, reo criminis ante condemnationem defuncto.
- 8 Priuandus per sententiam beneficium, vel alia qualibet re, vtrum faciat fructus suos post commissum delictum.
- 9 Fructus bonorum quibus quis ipso iure priuatur a die commissi criminis, sit fisco aduultentari.
- 10 Priuatus bonis ipso iure, a die delicti, nec alienare potest: imo rem alienatam fisco vendicat non solum emptori pretio.
- 11 Pœna ipso iure inducitur, an locum habeat in foro conscientie.
- 12 Hæres heretici an vti capiat, si defunctum hereticum scierit.
- 13 Pœna ipso iure incurta, habet opus declaratione.
- 14 Pœna conuentionalis an debeatur in foro conscientie.
- 15 Damnum culpa leui, vel leuissima iudicatum, an in iudicio interiore sit refarciendum?
- 16 Voluntas malefica distinguit in foro conscientie.
- 17 Culpa maior est in committendo quam in omittendo. & ibidem intellectus ad l. in l. ff. ad l. Aquil.
- 18 Incendium, quam culpam præferat ex legis presumptione.
- 19 Intellectus c. 1. de adulter.
- 20 Virginem corrumpens tenetur eam dotare, secundum consuetudinem.
- 21 Pœna an præscribi possit mala fide.
- 22 Commissum ob non solum veltigal, præscribitur quinquennio etiam mala fide.
- 23 Pœna pœne criminalis, sit quinquennio, a morte heretici.
- 24 Confiscata semel, quo tempore vsucapi vel præscribi possint.
- 25 Pœna censuræ vel irregularitatis quomodo locum habeat.
- 26 Regia l. 1. tit. de excommunicatis lib. 8. ord. intelligitur.
- 27 Pœna a testatore adiecta in foro conscientie debetur.
- 28 Vxor vsusfructuaria relicta sub conditione, vt caste viuat, ea deficiente, vsusfructum amittit.
- 29 Donatarius restituit reu tenetur res donatas in foro conscientie, cum donatori liberi nati sunt.
- 30 Incestus nuptias in legibus eas punientibus, ex pontificio iure sunt consideranda.
- 31 Statutum de incestis nuptiis interpretandum ex iure canonico.
- 32 Incestus nuptias quando prohibetur.
- 33 Incestus nuptias contrahentes bona fide: sed postea detecto impedimento in eis perseverantes, nec canonice nec legalibus pœnis puniuntur.
- 34 Incestus nuptias contrahentes, a pœnis prædictis liberi sunt, si matrimonium nondum est carnali copula consummatum.
- 35 Error iuris, aut ignorantis crassa, an excuset a pœnis contrahentes incestus nuptias? & num. 22.
- 36 Dolus ubi requiritur expresse, lata culpa non sufficit.
- 37 Lucrum nuptiale locum non habet in nuptiis incestis. & ibidem intellectus ad l. qui contra. C. de incest. nupt.
- 38 Maritus an possit excludere, ex iure fisci, vxorem dotem repententem, quæ nuptias incestas scienter contraxerat?
- 39 Fiscus per neminem opponi potest agenti in iudicio excepto fisco.
- 40 Maritus in dote putativa soluenta non habet annum dilatoriam.
- 41 Maritus non lucratur fructus dotis putatiuæ.
- 42 Maritus ad dotem putatiuam conuenitur ultra quam facere possit.

His omnibus, quæ in duobus proximis paragraphis diximus, addendum est, incestum dici coitum inter consanguineos, vel affines, cap. lex illa. §. incestus. 36. quest. 1. lib. si adulterium cum incestu in princip. ff. de adult. notat optime Thom. 2. 2. quest. 154. art. 9. Abb. in cap. 1. & in cap. veniens. de eo qui cogn. consang. vxorem sue. gloss. in Rub. C. de adult. text. in §. ergo. & ibi Doct. Inst. de nupt. Regia. lex. 1. 1. tit. 18. iuncta. leg. 2. tit. 19. part. 7. Erit tamen hæc definitio intelligenda quando coitus contingit inter affines, vel consanguineos qui iure prohibente matrimonium contrahere nequeunt: in his enim incestus dicitur: atque nuptiæ ab his contractæ vtroque iure incestus appellantur non in his nuptiis minime adfit

testus, id est, singulum illud, quo Venus utebatur ad honestas nuptias. Has tamē nuptias, quae inter cōsanguineos cōtrahuntur, appellat quandoque lex nefarias, & naturae contrarias. text. in *Authen. de incest. nupt. in princip. coll. 1.* & Canon. in *c. cum secundū leges. de heret. in 6.* Sed isthaec denominatio ad nuptias in gradu naturali, vel diuino iure prohibito, contrarias referenda est, ita gloss. in *dict. Auth. de incest. nupt. & in Rubric. Cod. de incest. nupt.* Archidiaconus Io. Andr. Dominicus, & Franciscus. in *dict. cap. cum secundū leges.* Vnde non est admittenda gloss. quae in *dicto cap. cum secundū.* intelligit nuptias naturae contrarias eas esse, quae ex vitio Sodomię cōtrahuntur: cū ibi text. huius; criminis poenam minime tractet, nisi gloss. interpretationem referamus ad text. in *l. cum vir. C. de adulter. vbi puniuntur nuptiae, quae inter mares foedissime celebrantur.* Hinc etiam apparet, non esse omnino recipiendam distinctionem Constantini Harmenopuli, qui *lib. 4. tit. 6. ad finem* scribit, Incestas dici eas nuptias, quae ratione sanguinis prohibentur, vt inter cōsanguineos. Damnatas autem eas, quae à iure vetantur inter tutorem, & pupillam: liberum & patronam, seruum & dominam. Nefarias vero eas, quae iniquitatis causa improbantur: sicuti cū moniali, raptā, & similibus.

Incestus t̄ autem crimen absque matrimonio commissum, iure civili poena adulterij punitur. gloss. Barto. & Doctor in *l. si adulterium cum incestu. in princip. ff. de adul.* Tradit & alia ad id Cuiac. Nouel. 12. j. gloss. & communis in *l. inter liberas. ff. eodem tit. Angel. in tractat. de malef. versio. che ma y adulterato. col. penultim. Paul. Gril. lib. 3. de penis omnifariam coitus. quest. 3. Regia. l. 3. tit. 18. part. 7. Poenam vero adulterij trademus statim cap. 7. §. 6. Item iure Regio hoc crimen committēs, dimidia bonorum parte priuatur, eaque fisco adiudicatur. *l. 7. tit. vltim. lib. 8. in ordin. Regis.* Quod t̄ si clericus hoc delictum commiserit, deponitur ab ordinibus perpetuo. *argum. text. in cap. tu de penis. gloss. in c. Maximianus. 81. dist. 8. in cap. lator. 2. q. 7. quas dixit Singul. Imo. in cap. vi. clericorum. de vit. & honest. cleric. & eas sequuntur Abb. & Doctor. in cap. at si clerici. §. fin. de iud. dicentes, clericum pro fornicatione, quae simplex non sit, sed maximam habeat deformitatem, deponendum fore: sicuti pro adulterio, incestu, stupro, & similibus. quod etiam notat Paul. Gril. d. lib. 3. quest. 3. & 7. Quae poena punitur & is, qui carnaliter cognouit foeminam intra quartum gradum cōsanguineam eius, quam antea cognouerat. ita egregie Ioan. Berna. Callagurritanus Antistes. in *pract. crimin. c. 78.* quod comprobatur ex eo, quod affinitas etiam ex coitu illicito oritur, vt in *praced. §. notauimus.* Si t̄ vero quis fornicetur cum ea foemina, cum qua habet publicae honestatis iustitiae impedimentum, quippe qui eius cōsanguinea intra quartum gradum deponauerat, absque carnali commitione: punitur arbitrio iudicis, non his penis, quas modo praediximus: licet *gl. in d. c. lex illa, existimet, hanc fornicationem posse incestum dici: id etenim locum habet ex impropria dictionis significatione, quae in penis admittenda non est.* Pro qua opinione est insignis gloss. in *Clem. vii. in verb. eos. de cōsang.* quā ibi Dd. communiter approbant, dicentes ex ea, cōtrahentē matrimoniū cū foemina, impediēte publicae honestatis iustitia, nō esse excommunicatū: ex illo canone, qui cōsanguineos, affines, religiofos, moniales, & cōstitutos in sacris matrimoniū contrahentes, ipso iure excommunicat.**

Is autem, t̄ qui incestas nuptias contrahit, iure civili, si humilis & vilis sit, verberatus in exilium mittitur, bonis omnibus fisco adiudicatis, nō existentibus ipsius delinquentis filii legitimis, qui fisco in bonis praefertuntur. Vir autē honestus, infamis effectus, ac bonis eodē pacto omisiss, in insulam perpetuo relegatur. text. in *Auth. de incest. nupt. colla. 2. Auth. incestas. Cod. de incest. nupt. Regia. l. 3. tit. 18. part. 7. Angel. in tractat. de malef. versio. che ma y adulterato. col. penult. & Paul. Gril. d. lib. 3. quest. 3. qua in re plurima sunt adnotanda.*

Primū bona t̄ contrahentū incestas, nuptias, fisco ipso iure, à die commissi criminis, esse adiudicata, probat text. in *d. c. cum secundū leges. & in Authen. de incest. nupt. vnde non est iudicis sententia ad condemnationem necessaria: quod plurimum refert. Nam licet t̄ alias morte delinquentis crimina extinguantur. *l. 1. §. 2. c. si reus vel accus. mort. fuer. c. admonere. 33. quest. 2. c. casum que. in 2. qui filij sint legit vbi gl. a nobis. in 2. & ibi gl. de sent. excom. tamen quando à lege, vel canone poena amissionis bonorum inducitur ipso iure, etiam mortuo delincente illud crimen tractari potest, & in iudicium deduci contra haeredes, ad effectum, vt fiscus bona illa omnino**

consequatur. *gl. est in lib. 3. §. quod autem ff. quod. qui sine iuris quā* Doct. ibi cōmuniter approbant. dicit ordin. Io. Anan. in *c. in literis. de rapt. 2. col. & singul. Bald. in l. vni. C. de priuili. dotis. col. pen. & Bald. Nouel. in tract. de dote. part. 12. nu. 25. pro qua optimus text. secundum Bart. & Doct. ibi. in lib. cōmissa. ff. de publi. & in l. Caius. ff. ad Syl. Bart. in l. 1. ff. de priuati. delicti. Dec. in l. papillum. §. in hered. ff. de regul. iur. quā opinione probat text. in *ignis. in c. ac casum. §. penult. iuncto. c. cum secundum. de heret. in 6. & esse eam cōmunem asserit Andr. Tiraquel. in l. si vnaquam. C. de reuoc. don. in verb. reuertatur. nu. 241. & Iaso. in d. §. quod. autem. vbi ipse, & Ioan. Ign. in d. l. Caius. nu. 15. contra hanc cōmunem disputant. Hinc etiam & illud est tractandū, an fructus bonorum, quae ipso iure fisco propter crimina deferuntur, sint ipsi fisco adiudicandi à die commissi criminis, an à die litis cōtestatae: quae in re difficilis est quaestio in bonorū amissione, quae ipso iure à lege non inferitur, sed per sententia. Nam is, qui t̄ priuandus est per sententia de re propria ob dilictū, donec sententia feratur, aut saltem litem in criminis accusatione cōtestetur, ita fructus recipit, vt nec iudex in sententia possit eosdem fructus fisco adiudicare, siue sint extantes, siue consumpti. notat Car. in *Clem. constitutionem. §. ceterum. ad fin. de elect. & Fel. in c. de quarta. de praes. n. 33. ea ratione, quod hic delinquentis, donec per iudicē priuatur re propria, seu dignitate, officio, aut beneficio, titulum habeat, quo ipsius rei fructus iure optimo percipiat. idem notat Corn. in l. 1. c. de his. quibus vt indign. cuius opinionem Felin. in d. cap. de quarta. pluribus rationibus comprobat, quibus tamen respondet Anton. Burgenf. in ca. ad not. Stram. de emptio. & vendit. nu. 34. contrariam opinionē secutus ex qua fructus percepti ab ipso delincente ex ipsi bonis, quibus priuandus est per sententia, fisco adiudicantur à die commissi criminis, propter malam fidem, quam delinquentis habuit commissio criminis, & quia titulus ille, quē in re habuit, reuocatur per sententiam, probat hanc opinionē text. in l. 1. c. de his quibus vt indign. vbi Paul. Cast. Salycet. Alexand. & Ias. idem notant: quorum opinionem idem Paulus asserit in l. praedon. per text. ibi. ff. de petit. hered. post Bald. & Angel. & esse eam communem testantur Ioan. Bernar. in *pract. crimin. canon. c. 12. 3. qui opinionē Card. Corn. & Fel. existimat procedere, quando ipse delinquentis etiam post delictum, in dignitate, beneficio, aut officio debuit ministerium exhibuisset. quod tamē ego intelligerem, nisi delictum, etiam occultū, etiam peracta poenitentia delinquentem ipso iure, ministrare impediret: vt si esset crimen, quod irregularem delinquentē constitueret: tunc etenim seruiendo ac ministrando in officio, quod exercere non poterat, dignus esset maiorj poena, ac delictum maxime auget: quo fit vt fructus ei non sint iusta ratione concedendi, nec dimittendi: pro quo facit quod Felin. notat in c. inquisitionis. 1. col. de accusat. dicens, delinquentem non posse tute in animae iudicio retinere beneficium ecclesiasticum, cui est annexus ordo sacer, quem ipse propter crimen exercere non potest. Verum t̄ si à lege, vel canone, bonorum, beneficij, vel dignitatis priuatio ipso iure fit: & sic ipso commissio crimine, fructus à die criminis perpetrati, per iudicem fisco adiudicantur indistincte. text. in l. eum qui in princip. ff. de his, quibus vt indign. gloss. notat. in *Authen. de incest. nupt. §. 1. versio. amminere.* quam ibi Dd. cōmuniter sequuntur. & dicit sing. Repert. inquisitionum, in verb. confiscatio. & aream Per. à Velluga, in *Spec. princip. Rubr. 14. §. nunc videmus. in 8. notat idem Felin. in cap. Rodolphus. de rescript. num. 38. idem in d. c. de quarta. num. 33. Tiraquel. in d. lib. si vnaquam. in verb. reuertatur. num. 219.*****

His accedit, quod retinēs beneficium ecclesiasticum, quo est priuatus ipso iure, dicitur intrusus: vt ex Brixienf. not. Fel. in *c. in nostra. de rescript. corolla. 2.* quod ipse intelligerem, quando quis fuit per sententiam priuatus, & retinet illud beneficium, vel quando ipso iure priuatur, & fuerit secuta sententia declaratoria: *ex c. cum secundum leges. de heret. in 6. & Nicol. Mylis. in verb. intrusus.* imo requiritur vtroque casu sententia executio, vt scribit additio Rotē 16. in nouis. & Probus in *Pragm. sanct. in de pacific. possessioibus. in verb. violentus, vbi Chofmas idem quod Brixienf. adnotat.*

Ab eadē iuris decisione, qua bona contrahentis incestas nuptias, fisco ipso facto deferuntur, & illud insurgit, quod à die commissi criminis administratio bonorū ipsi delinquenti aufertur, atque bonorū dominij statim in fiscum translatum censetur, quod probatur in *l. commissa. ff. de publi. & res. vbi Bart. & Imol. hoc notant. Ioan. And. & Dd. in d. c. cum secundum. Bal. in *auth. incestas. C. de incest. nupt. quo fit, vt res quae priuatur**

bet ex fisco delati per delinquentem alienata, ab ipso fisco vendicari possit, precio ipsi emptori minime soluto. Nam si dominium in fiscum transfertur, & fiscus agit rei vendicatione, sequitur minime debere fiscum precium emptori solvere: siquidem agens rei vendicatione, ad precium non tenetur. *l. incivilem. C. de furt. hoc ipsum in hac specie notat Bart. in l. post contractum. ff. de dona. colum. 4. Decius consil. 235. col. 3. And. Tiraq. in d. verb. reuertatur. num. 267. late Ioannes Hannib. in repet. d. post contractum. in 2. tempore. n. 360. Si tamen precium datum ab emptore reperiretur inter bona ipsius delinquentis, teneretur fiscus bona illa capiens, illud emptori reddere, sicuti notat repertorium inquisitorum, in verb. alienatio. idē dicens, quando precium illud fuit conuersum in utilitatem bonorum delinquentis, atque illa utilitas ad fiscum cum bonis fuit delata. quod Bart. not. in l. 3. de his, que in fraud. cred. per emptor. ff. de rei vend. & vtrunque probat Conran. tract. 1. de contract. quest. 8. concl. 3. Sed & si alienatio à delinquentē facta fuit ex causa necessaria: nempe pro alimentis, alienatio licitavideatur, nec potest res alienata per fiscum vendicari. vt notat Pau de Monte Pico col. 19. & Ioan. Hannibal. n. 48. in d. l. post contractum. & Syluest. in verb. heresis. i. q. 8. & licet ex Bart. in d. l. post contractum, in secundo tempore, possit contrarium colligi: æquior tamen & verior videtur præmissa opinio. Ex his considerandum est delinquentem non esse à fraude, nec à peccato immunitum, si prædicto casu, quo bona eius sunt ipso iure fisco delata, rem aliquā alienauerit, ipsum emptorem hoc ignorantem decipiens. Syluest. in verb. heresis. i. quest. 8. Ioan. à Medina de restitut. fol. 4. colum. 3. & Hadrian. quod lib. 6. art. 1. illat. 3. cum ipsi emptori imminet, ex culpa venditoris periculum amittendi rem & precium. Hinc etiam constat, fiscum non teneri ad soluenda debita, ab ipso delinquentē contracta post commissum delictum: illa vero que tempore criminis perpetrati ipse delinquentes contraxerat, soluere tenetur fiscus. l. 1. §. an bona. & ibi Bart. ff. de iure fisco. late Gul. Bened. in c. Raymirus. de restitut. in verb. & uxorem. nu. 50.*

11 Sunt etiam qui existimant bonorum amissionis penam, ipso iure à lege inductam, tantā habere vim, vt etiā in conscientia foro locum habet. Vnde fit, vt nulla sententia expectata, ipse delinquentes illa bona teneatur fisco restituere, nec tute ea possit obtinere, quia pœna ipso iure indicta per leges exteriores, locum sibi vdicat in foro interiori. Abb. & Fel. in c. de consil. n. 44. idem Abb. in c. dilecti. de arbit. cui opinioni & plures alij Doctores accedūt, quos refert & sequitur And. Tiraq. in d. l. si vnquam, in verb. reuertatur. num. 236. pro quibus est optimus text. in c. 2. de prescrip. in 6. per quem aperte probatur, heredes heretici, scientes defunctum heresis crimen commississe, non posse vscupere bona defuncti aduersus fiscum, quia malam fidem habent: igitur non possunt iuste bona illa possidere, quippe qui ea detineant iniuste. Sed contrariam opinionem veriorē esse probauimus: nulla etenim pœna, etiam ipso iure statuta, in conscientia foro debetur, nec exigenda est necessario ab ipso sacerdote qui penitentem iudicat, quod probatur primo, ex l. si vnquam. C. de iure delib. l. si quis in tantam. C. vnde vi. quibus legibus imponitur pœna ipso iure, & tamen communiter Dd. asserunt, illarum legum pœnas in foro conscientia non deberi. Attenta quorundam interpretatione, qui tenent non cōfecto inuentario, heredem in foro animę vltra vires hereditarias minime teneri: vt tradit Ias. in Rubr. ff. de acq. her. ita intelligēs d. §. si vnquam. quod ipse latius deduxi in c. r. de testam.

Sed & quoad l. si quis in tantam. et si gl. ibi communiter recepta velit illius legis penam, sententiā exigere: teste Ripa in c. sepe. colum. pen. de restitut. spol. non defunt tamen, qui ipso iure penam ibi fanciri existimant, quod apparet ex traditis per Tiraq. in d. verb. reuertatur. num. 126.

Secundo eadem sententiā coadiuuatur ex cap. secundum, de heredi. in 6. vbi statuit Rom. Pontifex in pœnis etiam ipso iure incurfis, requiri, vt earum executio fieri iuste possit, declarationem iudicis. Igitur ante hanc declarationem non tenetur delinquentes in interiori iudicio pœnam soluere, ad idem text. in l. eius qui delatorem. & ibi Bart. ff. de iure fisco. Fel. in c. Rodolphus. nu. 37. de rescrip.

Tertio eadē assertioni suffragatur ratio illa, qua cōprobatur, penā legis exterioris, nō habere vigorē in interiori foro. Id etenim ea ratione probatur, quod iure diuino, delinquentes nihil tenentur restituere, præter damnū quod proprio delicto intulit: pœnā autē, per exteriores leges statuatam, non soluere, quia illa aqū iudicis, id est, ex iustitia, non

igitis vero qui delinquit, nulla lege tenetur pœnam aduersus seipsum executioni mādare, eandē iudice minime exequete, quam rationem D. Tho. tradit. 2. 2. q. 92. art. 3. & ibi Caiet. Fel. in c. audiuius. de simon. optime Fort. in tract. de vlt. sim. illat. 18. ad fin. & Adria. quod lib. 6. art. 1. ex quo plura inferuntur.

Primo, ratio vera ad gl. in c. fraternitatis, 12. q. 2. quæ insigniter asseruit, pœnam in conscientia foro non deberi. quam Dd. omnes commendant in c. 1. de consil. maxime Abb. Felin. & Dec. dicit singul. Corl. in sing. verb. pœna. Adria. quod lib. 5. artic. 1. illat. 3. Ludou. Comez in §. sit itaque nu. 6. & in §. ex maleficiis. nu. 14. de action. Atque ista est cōmunis opinio, licet Gomez. in dictis locis, & Dec. in d. c. 1. nu. 20. dubitent, & quibusdam frivolis rationibus reprobare, vel falso restringere velint prædictā glo. assertionem, quam etiā Dynus probat in regul. peccatorum. 2. col. de regul. iur. in 6. Nec Theologi dissentiunt ab hac cōmuni Canonistarū sententia, vt cōstat ex paulo ante adductis. ex quibus procedit prædicta opinio, etiā si pœna ipso iure à lege, vel canone imponatur; quod in specie notat Caiet. in d. art. 3. Fel. in d. c. audiuius. Dec. in d. c. 1. de consil. n. 20. & Syluest. in verb. pœna. q. 25. & Adrian. quod lib. 6. art. 1. Pulchre & elegāter Dom. Sor. l. 1. de iustit. & iur. q. 6. art. 6. Nec obstat text. pro prima opinione adductus in cap. 2. de prescrip. in 6. quia ibi exigitur bona fides in præscriptione, nec, etiā probato crimine in exteriori iudicio, possunt bona illa per fiscum capi: non tamen ex hoc innuit tex. heredes teneri ea bona restituere ante præscriptionē, absque sententia iudicis, etiam si sciant defunctum deliquisse. Hæc enim scientia mala fides ibi appellatur, respectu præscriptionis, que ignorantiam criminis requirit. Cæterū quo ad hanc primam illationē omnino legendus est Alphonsus à Castr. lib. 2. de iusta hereticor. pœn. vbi cap. 7. & latissime lib. 2. de potest. leg. pœn. aliquot fortissimis rationibus probare nititur, pœnam ipso iure impostā à lege, in conscientia foro, statim commissio crimine ante sententiam deberi, & omnino soluendam esse, non expectata iudicis declaratione, nec executione. Nos vero adhuc probamus, & veriorē esse censemus opinionem, quam cōmunem esse dicimus. Nam licet rationes in cōtrarium adductæ vrgere videantur, refelli tamen possunt.

Secundo, infertur ex ratione, quam cōmuni opinioni aptauimus, etiā lata sententia condemnatoria, vel declaratoria, non teneri delinquentem ad solutionē pœnæ in conscientia foro. Solum etenim tenetur iudici exequenti sententiā obedire, nec ei resistere potest: nō tamē tenetur ipse contra se sententiā executioni mādare, neq; fisco bona ipsa offerre. quod Hadr. in d. illat. 3. notauit Caiet. d. art. 3. & Dec. in d. c. 1. n. 20. contra Fel. ibi. nu. 43. qui pro se allegat Tho. 2. 2. q. 62. art. 3. dicentem, pœnam in foro conscientia non deberi, donec reus sit condemnatus, ergo reo condemnato debetur pœna. Nam, vt Fel. respondeā, intelligo S. Th. donec reus sit condemnatus, & sententia executioni per iudicē tradatur: ex ratione ipsius Tho. & aliorū, qui Tho. ipsū sequuntur, quāuis Fel. opinionē ante ipsū Bal. probauerit in l. id quod pauperibus. C. de episc. & cler. 9. q. Horū vero authorū opinio fortasse tunc procederet, cū iudex expressim reum cōdemnaret ad soluendum, seu aliquid agendū, quod non pertineret ad corporalē læsionē, quemadmodū censet Dom. Sor. d. art. 6. concl. 5. probans, in hisce casibus reum post condemnationem teneri ad solutionem, etiam ante executionem, ita & teneri ad agendum id, quod in sententia fuerit iniunctū. Præctici autē iudices cum reos condemnant ad pœnam amissionis bonorū temporalium, non damnant eos ad solutionem, sed simpliciter vtuntur condemnatione bonorum omnium, vel partis eorum, ea fisco regio adiudicantes. At vbi fit condemnatio ad rationem alicuius multæ pecuniariæ, tunc etiam reum condemnant ad eius solutionem.

Tertio, hinc deducitur, pœnam non deberi in foro interiori, etiam si lex pœnalis addiderit, ad incurrendam pœnam nullam requiri declarationem, nec sententiam. Adhuc enim erit iudicis executio necessaria, quia, si lata condemnatoria sententia non debetur pœna in conscientia iudicio, nec etiam debebitur casu, quo nulla sententia est necessaria. quam illationem aduersus Syluest. in ver. emptyreus. q. 2. & verb. Assisimus. in fin. proponimus. Is enim dixit, nullā requiri sententiā, si lex pœnalis prædictis verbis vtatur. Cuius opinio vel est falsa, vel intelligenda in foro exteriori, non iudicio interiori. Sed si lex adderet pœnam, quam infert, soluendam esse in conscientia foro: credere quæ cōmunem opinionem non esse hoc casu admittendam, tam etiā

tametsi caueat legibus sit hoc statuendum. Sic Regia leges
in tit. 14. & sit. 15. & 2. tit. 9. lib. 3. in Reg. ord. pœna quanda imponentes addiderunt, eam in foro conscientie esse omnino soluendam, quod quibusdam nimis asperum videbitur, tamen vrgentissimis rationibus probatur ab Alfonso de Cast. lib. 2. de potest. leg. pœna. c. 5. Et profecto poterit admitti huiusmodi rigor, vel quando iuxta materiam subiectam prefectorū negligentia præsumitur: vel quando aduersus legū præcepta inuerecunde & perpetue agitur contempta exterioris fori pœna: sic tandē, vt fere nulli sit aliud opportunū remediū, atq; ita video Domi. Soto, alioqui maxime refragantē huiusmodi pœnis, hoc ipsū admittere, lib. 1. de iustit. & iur. q. 4. art. 6. fol. 6. [Cæterū de re ipsa de qua dictæ leges Regia tractauerant, extat fere similes cōstitutiones inter Philippi regis nostri leges, lib. 2. l. vlt. & lib. 3. tit. 10. l. 1. & lib. 4. tit. 2. l. 1. Quæ tamen fori conscientia mentionē non fecerūt:] Illud tamen considerandū est, esse pœnas quasdam, quæ ipsi delinquentibus inferuntur, vt eas illatas patiantur, in quibus cōmunis sententia locū habet: quasdam vero, quæ imponuntur ipsi delinquenti, & earū natura dicat, vt eas is exequatur, vt peregrinatio, exiliū, habitatio in certo, & à iudice cōstituto loco: has quidē etiā in conscientia iudicio, & condemnati cogendū esse peragere, manifestū mihi videtur, & id expressim notat Driedon. de lib. Christi. pag. 226. post Caiet. 2. 2. q. 69. art. 3.

24 Quarto, ex eadem ratione non tenetur quis in foro conscientia pœnam etiā conuentionalem soluere, nisi ab alio petatur, quod not. Corn. cons. 69. 2. vol. & cons. 55. in 3. vol. quem sequitur Rebus. in l. vi. C. de sent. quæ pro eo, quod int. profertur. num. 40. Nam sicut iudici exequenti legis pœna non licet resistere, ita petenti pœnam ex conuentione & promissione, non licebit refragarij & sicut iudicis executio in legali pœna est necessaria, ita in conuentionali petitio creditoris expectanda est, cum is qui pœnā promittit, iusta coniectura præsumat, alterum nolle pœnā recipere, si eam non petierit. Vnde Anchar. sententia in reg. possessor. 3. q. de reg. iur. in 6. quem referunt & sequuntur Dec. in d. c. 1. quæ asserit pœnam conuentionalem in foro conscientia debere, est intelligenda, si ab illo, cui soluenda est, petatur. Is vero qui est conuentione, vel ex lege pœnam exigit, & extorquet, nullū peccatum committit, quod probat Fortu. in tract. de vlt. sin. illas. 18. & est apud omnes probatissima opinio, quando lex est iusta, vel pœna conuentionalis licite in contractum deducitur, not. Corn. d. cons. 69. & Bal. in l. 1. C. vnde vi. col. antep.

25 Quinto ex eadem opinione defenditur à quibusdam Inno. qui in c. sicut dignum de homi. scripsit, damnum alteri inferentem culpa leui, vel leuissima, non teneri in conscientia foro illud rescarcire: quamuis in iudicio exteriori, per iudicem cogi debeat ad id soluendum, per l. in lege. ff. ad leg. Ag. Hoc enim damnum in pœnam soluitur præcedentis culpæ: igitur in iudicio interiori non debetur. & Inno. sequuntur Abb. in c. si egressus de iniur. idem Abb. in eadem causam. col. 5. de testib. & in c. dilecti. de arbi. Abb. & Dec. nu. 31. in c. quoniam contra de prob. Aret. in c. sicut. col. 2. de testib. Roman. sing. 105. Anan. in d. c. sicut digni. §. fin. in si. & ibi Fel. idem Fel. nu. 41. & Dec. nu. 10. in 2. lect. in c. 1. de const. post Abb. ibi. col. 7. & Ias. in §. sed iste. num. 130. de act. Barb. in c. 1. col. 1. de commod. quam opinio asserunt cōmunem esse Ant. Corf. in sing. verb. forum conscientia. & Syluest. in verbo, culpa. §. 4. & verbo, aduocatus. §. 24. & verb. restit. in 2. §. 12. & 17. pro qua considerandum est, quod in foro interiori voluntas nocendi est attendenda, quæ tamen cessat in culpa leui, & leuissima. Verum aduersus hanc opinionem communem tenet idem Ab. in c. fin. de iniur. Barba. in c. Raynaldus. de testam. col. 114. & Ang. in summa. in verb. culpa. in fin. & Adria. in 4. sent. in tract. de restitutione. c. vtrum. in foro conscientia. quibus suffragatur quod lex civilis, modo iusta sit, ligat quem in foro conscientia, & in eo seruanda est gl. communiter recepta in c. quæ in ecclesiarum. de constit. Diuus Thom. 1. 2. q. 96. art. 4. Lex autem civilis hac in re iusta est, igitur erit in interiori foro seruanda. Item prædicta lex dum mandat restitui damnum illatum, non inferit pœnam: quia illud damnum est ex parte patientis interesse, & propria rei amissæ acquisitio. Nec de voluntate damni inferentis curandū est, cū possit eum lex obligare ad damni solutionem. Ex quibus respondetur rationibus pro prima opinione adductis: & dubia valde redditur huius quæstio definitio. Atque in culpa leui mallē ego tenere opinionem vltimā, quam & in culpa leuissima probabilem esse opinor, maxime vbi natura contractus ex legis dispositione etiam leuissimam culpam considerat.

Est tamen adnotandū text. in d. l. in lege. procedere in culpa cōmissa in facto, non in culpa quæ in omissione cōmissa fuerit gl. notab. secundum Paul. ibi. in l. si mora. ff. solut. matrim. no. quam dicit auream Corf. in singul. in verb. pœna. cui est similis in lege Cornelia. ff. ad Syllan. quas cōmuniter Doctor, approbat secundū Alex. in d. l. si mora. col. 6. maius enim crimen est, quod in facto committitur, quam quod in omissione perpetratur, auctore Thom. 2. 2. quæst. 79. artic. 1. hunc etiam intelletum ad l. in lege. notat Bart. in l. quod Nerua. ff. de pœni. 29. Imol. in c. 1. de commod. nu. 28. & Alex. Imol. in l. prætor. art. ff. de edendo. col. penult. Salic. in l. quæ fornicis. ad fin. C. de piguor. actio. Stephan. Bertrand. consil. 140. in 3. vol. Ex quo inferitur intelletus ad gloss. in præterea. Instit. quibus modis re contrah. obligatio. dicentem in 1. incēdio semper præsumi culpam leuissimam, quam dicit singul. Salicet. in d. l. quæ fornicis. col. fin. & idem in lib. in iudicio. C. locas. de lat. in d. l. prætor. art. §. prætor. col. fin. Alexand. & Iaso. in l. domus. de reditarius. §. de legat. 1. vbi Iaso. asserit hanc opinionem esse cōmunem. Est enim intelligenda dicta opinio, quo ad culpam leuissimam in omitendo, non quoad leuissimam in committendo contingentem. Vnde, nisi ex natura contractus veniat leuissima culpa, ex incēdio non tenebitur quis, actione legis Aquiliae, ex illa leuissima culpa à lege præsumpta. Ita Alex. in d. l. domus. & in d. §. prætor. Bald. consil. 136. vol. 4. de Bertrand. in d. consil. 40. vol. 3. licet contrarium notauerit. Tho. Grammat. decis. 3. ad finem. Hinc subinfertur text. in l. qui ad. ff. de incēd. sum. & naufrag. dicentem, teneri quem ad damni illati solutionem, quando damnum illatum fuit ex incēdio, propter illius negligentiam, esse intelligendum de negligentia, quæ culpam leuem præfert, perpenis ipsius facti circumstantis: non de illa, quæ ex culpa leuissima contingit: cum constet ex supradictis, neminem teneri ad satisfactionem damni, quod est illatum propter eius omissionē data culpa leuissima. His etiam exacte animaduersis cōstat, qualiter sit intelligēda Regia lex. 10. tit. 15. part. 4. quæ in incēdio optime considerat per aliquot exempla culpam, ex qua incendiarius teneatur. Est tamen hac in re aduertendum, contra communem opinionem verius esse: tunc demum lege Aquilia quem teneri ex culpa leuissima, quando natura actionis, cum qua legis Aquiliae actio concurret, id exposcit, non alias: quod subtiliter comprobat Car. Mol. in lib. vi. C. de sent. quæ pro eo quod interest, num. 180.

Sexto ex glo. in d. c. fraternitas. adiuncta præmissa declaratione, constat, pœnā etiā in foro conscientia debere, quando ex parte recipientis non est pœna, sed amissæ rei acquisitio, & sic interesse Dom. in c. commissio. col. fin. de elect. in 6. Fel. nu. 43. & Dec. in d. c. 1. de const. nu. 20. in 1. lect. & Anch. in reg. peccatum. de reg. iur. in 6. col. 23. quorum opinio est intelligenda iuxta Innoc. opinionem quam modo explicuimus.

Septimo inferitur intelletus ad text. in capi. 1. & 2. de adult. vbi expresse cauetur, & vitantem virginem esse compellendum eam dote congrua donare: hoc enim procedit in foro exteriori. Nam in iudicio interiori & conscientia, solum tenetur is damnum rescarcire: & sic ipsi stupratæ dare tantum quanto plurius eget corrupta ad inueniendum virum sibi coæqualem, quam indigeret, si esset virgo, non tamen integram dotem: hoc enim est damnum illatum rescarcire: soluere autem dotem integram & necessariam, ad nubendum viro equali, vt ex intelletu cōmuni illius c. de adult. colligitur, ad pœnam criminis spectat, quæ in foro conscientia non debetur. ita hunc intelletū expresse notat Flor. 2. part. tit. 5. c. 6. §. 1. & Ioan. Bernar. in illa elegantissima praxi criminali. c. 77. Et licet text. in c. 1. responderit, quod corrumpens virginem, si eam non duxerit vxorē, teneatur in foro iudiciali eam dotare iuxta dotem quam virgines accipere consueuerunt: dicunt tamen Ioan. And. Abb. & alij, esse vltimus ad textum supplendū, quod teneatur item dare illud, quo plurius indiget corrupta ad inueniendum virum equalē sibi. Quod illic Anania agrē admittit col. 2. scribens, quod ille textus sit simpliciter intelligendus, vt iacet, sine vlla additione, quando corruptor vult contrahere matrimonium, ipsa vero, vel pater hoc recusant. Tunc enim stat erit conseruata ei dotem, quæ sufficiens fuisset ei, si esset virgo. Ego tandem Ananij accedo, vbi corruptor est vir conueniens ipsi virgini ad matrimonium, & iniuste recusatur, alioqui sequor Abba. & confirmo eius intelletum procedere: quia textus ille intelligitur, quando corrupta cum dote consueta dari vult, & ab eo non potest consequi, aut consequitur maritum sibi inuenientem atque parem.

21 Octavo, quamvis mala fide præscriptio non procedat. c. *postulat. de reg. iur. in 6. c. fin. de præscr. pœna tamē præscribi potest. etiam cum mala fide, eo quod nō debeatur in foro conscientie ita Abb. & Fel. in d. c. fin. col. 2. & Franc. Balb. in tract. de præscr. lib. 2. par. 3. par. 9. 13. & 14. idem not. Io. Cro. in l. nemo potest. fol. antep. col. 4. ff. de leg. 1. quibus non obstat tex. in c. 2. de præscr. lib. 6. cuius mentionē paulō ante fecimus, vbi bona fide requiritur ad præscribendam pœnam. Ille enim text. procedit quando pœna ipso iure est per legem statuta: quo casu licet in foro conscientie non teneatur delinquens, nec eius hæres eam fisco offerre: tamen ipsi hæres bona illa fisco delata, non possunt absque bona fide præscribere, ad hunc effectum, ne bona illa per sententiam iudicis auferantur ab eis quanto autē tempore, in bonis fisco delatis aut deferendis, procedat præscriptio, tradunt Bart. in l. in omnibus. ff. de diuers. & temp. præscr. Imo, in l. quamuis. ff. de viucap. Ang. in §. res fisci. Insti. temp. præscr. & ibi Dd. in c. 2. de præscr. in 6. Abb. in c. cū nobis. col. 3. & de viucap. & ibi Dd. in c. 2. de præscr. Verū si rationē Abb. & sequaciū pen. Fel. ibi col. pen. de præscr. Verū si rationē Abb. & sequaciū diligenter perpendamus, minime satisfaciet reiponso præfata ad text. in d. c. 2. Cū etiā ipso iure imposita pœna, in conscientia foro debita non sit, ideo credere præscriptionē cū mala fide in penalibus procedere etiā iure canonico, si ea sit præscriptio quæ iure civili, cū mala fide approbatur, nō alias: atque ideo in d. c. 2. bona fides exigitur, quia illius capituli præscriptio à iure civili inuenta non est, nec statuta omnino: etenim à iure tantum Pontificio inducitur, & cū bona fide, seclusa penitus mala fide. Ex quo infero iure civili aduersus fisco secularē, bona tōb non solutū vestrigal ei ipso iure delata viucapi aut præscribi quinquennio, etiam mala fide l. 2. C. de vici. & commi. quem text. commendat Abb. in c. cū nobis. col. 3. de præscr. Rom. sing. 477. Bertach. in tract. de gabelis. part. 6. m. 5. addo tamen hæc in re leges Regias §. in. 7. par. 5. & §. in. 10. h. 6. ord. Inferitur etiā iure civili post quinquenniū ab obitu hæretici nondū accusati, tute ab hæredibus bona illius obtineri: eoq; dicta præscriptione defendi, licet scierint illū hæreticū fuisse. Ientur Bart. in l. 2. C. de apost. cuius opinione in fisco seculari procedere existimār Abb. in d. c. cū nobis. 3. col. & ibi Fel. col. pen. Franc. in c. 2. de præscr. in 6. col. 2. Bal. de præscr. §. par. in pr. col. 7. pro quibus facit gl. in l. Mamonchos. C. de her. dicens, in crimine læsæ maiestatis, non posse quem accusari post quinquenniū ab eius morte. ideo notat Rom. sing. 431. Ex quibus illud sanè colligere licet, ius civile hæc temporaria statuisse in his pœnalibus actionibus, etiā data criminis scientia in heredib. delinquentib. Verū in fisco Ecclesie aliud dispositum text. in d. c. 2. cui adde text. in c. accusatus §. pen. de her. eodem lib. quo constat hæreticum quoad bona, etiam posse post mortē accusari. imo ex eo in perpetuum poterit defunctus hæreticus accusari, vt eius memoria damnetur, vt ibi Ioan. Mon. ac ceteri adnotarūt, quibus accedit Fel. in d. c. cum nobis. col. pen. post Abb. ibi. col. 3. & Gonfal. à Villadiego de her. q. 22. col. 2. atque idem erit in apostatis, licet Affl. in consl. Neap. sit. 3. teneat, non posse eū post quinquenniū accusari. Imo in his regnis, quoad bonorū confiscationē fisco seculari applicandum, locū habet illius c. constitutio, ex his, quæ notat Repertoriū inquisitorum in verb. præscriptio & instructio inquisitorum. c. 20.*

24 Verum ex præmissis tō considerandū est, bona ob delictū semel fisco delata, & per sententiā ei tradita, non posse vitri capi mala fide, nec præscribi: iam enim nōn agitur de pœna præscribenda, sed de re propria ipsius fisci per præscriptionē acquirenda, sic sane intelligo ad hanc præscriptionem requiruntur, quod Bart. in d. l. in omnibus. Imol. in d. l. quamuis. Angel. in d. §. res fisci. fatentur, & late Boer. q. 264. n. 21. qui etiā examinat quæstionem istam de præscribendis bonis fisco delatis, aut deferendis, hoc inquam adeo verum est, vt & bona fides sit in hac præscriptione necessaria.

25 Nono, ex præmissis probari potest, pœnas tō censuræ à canonicis indicatas, item pœnā irregularitatis, ac etiam quasuis alias, quibus propter crimen aliquis efficitur indignus, atque incapax alicuius rei, in foro conscientie vim & effectū habere, quia nullum actum iudicis exigunt istæ pœnæ, quod notat Caiet. 2. 2. q. 62. art. 3. & probatur ex ratione, quam ad gl. in c. fraternitatis, notauimus. Tamen Dom. Sot. d. art. 6. in censuris Caiet. sequatur, ab eo diveds in ea ratione quam ipse tradit, & nos hoc loco sequimur.

Decimo hic notandum est, non tantum in foro pœnitentiæ, sed & in iudiciali, quo ad tollendā pœnā spirituales, inferitur non satisfaciēti, minime confidit. Nam

temporalem, quæ damni vel debite rei satisfactionem non spectet gl. in clem. 2. vers. officij. de her. quam dicit sing. Are. in l. §. Caro. 1. col. ff. de verb. obl. Ex quo subinfertur intellectus ad l. Regiam, quæ prima est tit. de excom. lib. 8. ord. quæ pœna imponitur per seueranti in excommunicatione per mensem, aut annum. Nam hic excommunicatus, si omnino satisfaciat alteri, cuius causa fuit excommunicatus, absoluentus est, licet pœnam illius non soluat: tamen potest ab eo illa pœna exigi, præfata semel absolute.

Vndecimo & illud est considerandum, tō pœnam à testatore adiectam in foro conscientie deberi, vel ea ratione, quod nulla sit iudicis executio necessaria: vt existimat Abb. in c. Ramaldus. de testam. n. 25. & Crem. sing. 7. vel ex eo, quod cœniet casus, quo testator noluit hæredem vel legatariū eius bona possidere, vel voluit eorum aliquam partē amittere, quod facere iure optimo potuit. Lab. eo. C. de fideicom. cū sim. notat Caiet. in sum. verb. pœna. Flor. 3. part. tit. 19. c. 3. §. 12. Ex quo inferitur, sceminam quæ ex mariti tō testamento usufructuaria relicta est in bonis ipsius mariti, hac lege & conditione, vt caste viuat, omnino teneri usufructum restituere mariti hæredibus, in anime iudicio, ex quo castitate non seruauit.

Duodecimo, nec illud est tōmittendū, donatarium, suscepti à donatore filius, teneri in conscientia iudicio restituere res donatas iuxta l. si vniq. C. de reuoc. don. Nec id improbat ex cōmuni opinione gl. in cap. fraternitatis. 12. q. 2. quia reuocatio donationis per l. illam inducitur, non tuit facta in pœnam donatarij, sed ex præsumpta ipsius donantis voluntate, plurimum a lege coadiuuata, quod ibi notat Tirac. in verb. reuocatur. m. 238. in quo forsan diuerim erit dicendū, quando donatio reuocatur ob ingratitudinem donatarij ex l. fin. C. de reuoc. don. & c. fin. de don. Tunc enim in pœnam criminis & ingratitudinis fit reuocatio.

Ceterum, vt illic, vnde abij, redeam, tō prædicta pœna a missionis bonorum omnium, quæ authenticorum iure contrahentibus incestas nuptias inferitur, ita est intelligenda, vt incestas nuptias dicamus eas, quæ gradibus iure canonico prohibitis contrahuntur, licet iure civili prohibiti nō sint. Lex enim civilis in hac re ad canones est omnino referenda. Ita Card. Abb. & Præp. in cap. & si necesse. de don. inter vir. & vx. Alex. in l. si auis. C. de success. edi. in fin. Dec. in c. 2. col. 2. de testib. idem Dec. cons. 158. vbi hanc esse communem opin. fatetur, licet contrarium notauerit Anch. cons. 391. Dom. cons. 71. Cald. cons. vlt. de consang. idem Dec. cons. 268. num. 5. & And. Alci. in cap. cum contingat. de iureiur. num. 53. dicens, tō statutum prohibens incestas nuptias, & pœnam contrahentibus adiiciens, esse referendum ad iuris canonici prohibitionē, quia tempore quo statutum fit, ius canonicum viget. At Iustiniani leges non posse hunc intellectum accipere, probat ex eo, quod illo tempore nondum ius canonicum coniugalem prohibitionem induxerat. In quo fallitur aperte: cum ante Iustinianum, imo & ante Valentem, Theodosium & Arcadium Celsarcs, qui l. qui contra. C. de incest. nup. ediderunt, Calixtus, Fabianus, & Iulius Romani Pontifices, coniugia inter cōsanguineos, & affines prohibuerūt, paulo latius, quā per eō debet prohibita fuerint. vnde cōmuni opin. iure verior videtur. Constat enim Constantinū Magnū zelo religionis Christianæ, incestas nuptias prohibuisse nondum à Romanis Imperatoribus vetitas, auctore Sozomeno l. 1. eccles. hist. c. 8. à summis vero Pontificibus, Fabiano & Calixto ante ipsum damnatas. De quo tractauere latius Iac. Cuiac. lib. 7. obseru. c. 28. & Brit. in lib. de iure conub. & post eos Antonius Contius, lib. 2. successuarum Lectio. c. 1. post Gratianum 35. quaest. 2. & 3. atque Iuonem. 9. decretorum parte. 1.

Secundo, leges punientes incestas nuptias & etiā canones locū habent, vbi ab initio scienter contractæ fuerunt: scilicet tamē si ab initio bona fide contractis nuptiis, postea detecto impedimento, vir & femina in eodem coniugali contractu perseverant. glō. est in Clem. vni. in verb. scienter. de consan. quā Dd. ibi approbant, & eam dicit auream & sing. Fel. in c. examinata. col. 4. de ind. & not. Franc. in c. decretū. de heret. in 6. vbi gl. fin. eandē sententiam probat, quā & Dd. ibi sequuntur.

Tertio leges tō civiles incestas nuptias punientes, sunt intelligendæ, quando sunt contractæ sponsalia de presenti. Bart. in l. 1. & alij in l. fin. ff. de cond. sine cau. Imo quo ad leges civiles de incestis nuptiis, vt locū habeant, est necessarium matrimonij copula carnali consummatū. tex. in d. c. & si necesse. de dona. inter vir. & vx. quæ ita intelligūt ibi Ant. Abb. & Præp. & Bald. Nouel in tra. de dota. part. 11. col. 11. Nam cū leges civiles in his nuptiis

nuptiis incestum punire velint, copula requiritur, sine qua incestus vere committi non potest, ut superius diximus.

35 Quarto, poena amissionis omnium bonorum, quae iure authenticorum contrahentibus incestas nuptias inferitur, minime locum sibi vendicat, data in ipsis contrahentibus ignorantia iuris, vel facti, etiam crassa, & quae ex lata culpa contingat. Ita Bart. in l. si adulterium cum incestu. in prin. nu. 11. ff. de adul. optime. Imo in Clem. vii. de consang. col. 3. & ibi Anch. col. 3. Bar. expressim sequutus, pro qua opinione facit ratio, quae ab ipso Imol. adducitur: nam ubi datus expressè ad poenam requiritur, lata culpa non sufficit. Igitur. §. & generaliter. ff. de liber. cau. not. Bart. in l. 1. §. 1. ff. si quis test. liber. esse iuss. fuerit. Angel. per tex. ibi in l. si quis id. quod. §. ioli. ff. de iur. omn. iud. text. opt. in c. si vero. in 2. de sent. excom. iuncto c. si quis suadente. 17. q. 4. not. Abb. & Fel. col. 2. in c. 2. de const. idè Fel. in d. c. si vero. dicès illù tex. ad hoc esse sing. nor. gl. ibi recepta cõmuniter teste Laf. n. 2. 3. in l. in act. ff. de in lit. iur. facti. l. in lege. Cor. de scariis. notat Bar. in l. quod Nerus. 7. col. ff. de positi. Nec obitant quae cõtra hãc communem adducunt Dec. in d. c. 2. & late Zalius in li. 2. singul. intel. cap. 2. illa enim intelligenda sunt, quando lata culpa versutiam præ se fert, & ita dolum admixtũ habet, ut constat ex adductis per eundem Zaf. probatur etiam opinio communis in l. 2. vers. doli mali. & vers. si quis igitur suam rem. ff. vi. bono. rapt. e x quibus inferitur, excommunicationis poenam in d. Clem. vii. statutam non comprehendere ignorantes, etiam ex lata culpa quod not. ibi Imo. & Bonif. col. 2. quibus patrocinantur, quae Ioan. Crot. adducit in c. 2. in princ. de const. in 6. colum. 3. quamuis gl. in d. Clem. vii. vers. scienter. contrarium notauerit.

Verum in hoc eodem tractatu ante iura authenticorum statutũ fuerat, contrahentes incestas nuptias, ex eisdem nihil lucri, aut commodi capere posse. Imo ex lege vxor dotè, arras, sponfalitã largitatè, maritus donationem propter nuptias amittebant: eaque omnia ad fiscũ deferbantur. I. qui contra. C. de incest. nupt. de cuius intellectu præter iã adducta agendũ vterius est, quia sublata non est, licet poena per iura authenticorũ augmentum receperit. Est enim d. l. qui contra. intelligenda, in his qui scienter matrimonium contraxerunt: Nã hi, qui ignorantia facti incestas nuptias contrahunt, immunes sunt & liberi ab illius legis poena: quod est receptissimũ. Sed & ignorantia iuris eisdè excusat à prædicta poena amittendi propria bona, licet nõ operetur lucri acquisitionem. tex. & ibi gl. in ver. illicitum. Bart. & Alber. in l. si adulterium. §. 1. ff. de adult. gl. in d. l. qui contra. Bar. & Pau. Cast. contra gl. ibi in l. si ff. de condit. sine cau. gl. & ibi Doct. in d. c. & si necesse. quam opin. asserit esse communem Bald. Nouel. in tract. de dot. part. 1. col. 8. Quae tamen procedit, quando contrahitur matrimonium palam, secus si clam contractũ sit: tunc enim non excusat ignorantia iuris, etiam humani, & civilis tex. in l. si de ritu. nupt. notat Alb. in d. l. si adulterium. §. 1. gloss. in d. l. qui contra. quã commendat Rom. sing. 714. Secunda communis opinio procedit quoad poenam d. l. qui contra. in ignorantia probabili, non tamen in ignorantia crassa, & quae in ipso iure versatur. l. si ff. de ritu. nupt. vbi. I. C. scribit, in coniunctione matrimoniali, quae contra ius gentium fit, ignorantiam non excusare, quod Bart. not. in d. l. si adulterium. §. 1. vbi quo ad d. l. qui contra. hac distinctione vtiur: & cum ceteri sequuntur, maxime Anch. in d. Clem. vii.

38 Sed & si mulier, quae scienter matrimonium in gradu prohibito contraxit, dotem tã marito repetere velit, non repellitur à marito criminis particeps, qui fidei ius contra vxorè allegat, dicens, dotem fisco deberi. Ita Barto. in l. si ff. de cond. sine cau. in fin. quamuis dubius, sicuti Raph. Fulg. & Iaf. ibi etiã dubitant. sed tenent eandem opinionem Card. in d. c. & si necesse. & Francisc. de Ripa in Rub. ff. sol. matr. nu. 29. ex tex. iuncta gl. celebratissima in l. consequitur. §. 1. ff. fam. ercisc. vbi notatur neminem posse aduersus agentem in iudicio ius fidei tã opponere. dicit prædictã gloss. sing. Alex. in l. si patroni. §. qui fideicommissum. ff. ad Treb. pen. col. Iaf. in l. 2. C. de iur. emph. n. 6. not. Bal. in c. tua. de procur. Bar. in l. 2. ff. de except. rei iud. Iaf. in l. si serius. plurimum. §. si quis. ff. de leg. 1. probat tex. in l. 3. ff. si ager. vet. vel emph. per. ex quibus opinio Bar. probari videtur. Nã & si ipso iure hæc bona ad fiscũ deferantur, non tamè possunt ab ipso delinquente, etiã per iudicè auferri, donec feratur sententia declaratoria. cap. cum secundũ de heret. in 6. Leius quã ff. de iur. fisc. quae tamè sententia in præsentì casu minime fertur, nec tractatur: igitur vxor excludi nõ debet à marito excipiente ius fidei esse potentius, quã vxoris, eamq; à lege, illa dote priuari.

Agit autè vxor ad dotè conditione sine causa, eo quod matrimonium, propter quod dos data fuit, secutũ non sit, nec contrahi potuerit. Nec causa dandi saltem proxima, turpis est censenda: sed potius nulla, ut explicant Bart. & alij in d. l. si ff. de cond. sine cau. dicentes, nõ competere ipsi vxori actionem de dote, sed conditionem sine causa, etiam si matrimonium esset ignoranter contractum. l. i. c. de cond. ob caus. l. si cum dorem. §. ff. sol. matr. text. & ibi gl. in c. 3. de do. int. vir. & vx. Cum ergo actio de dote non competat, plurima sunt hic notanda, ex quibus quid hoc referat, apertissime constabit.

Primo etenim inferitur, in præsentì casu non esse locum l. unica. C. de rei vx. act. §. exactio. quae marito tribuit dilationè annuam ad restituenda mobilia dotis. Imo statim erunt omnia bona dotalia restituenda. gl. sing. in d. §. exactio. quam ibi præter alios sequitur Salic. Alexand. in l. si cum dorem. §. ff. sol. matr. Abb. & Cald. in d. c. 3. quam etiam dicit sing. Bald. Nouel. in tract. de dote. part. 1. num. 27. quibus suffragatur text. in l. 2. §. ff. si de priuileg. cred. & in d. l. si cum dorem. §. fin. vbi respectu mulieris ignorantis & bona fide contrahentis, non respectu ipsius viri, bona, quae vxor dedit marito, dotis nomè habent. Atq; hæc est cõmunis opin. cõtra gl. & Anton. in d. c. 3.

Secundo hinc deducitur, maritum huius dotis fructus non lucrari: quia nec fuit vera dos, nec matrimonium, ut l. si ante. ff. sol. matr. m. & l. incesta. ff. de ritu. nupt. & probatur in l. in iure. lam. §. fructus. ff. sol. matr. notat Alex. in d. l. si cum dorem. §. si nisi bona fide maritus illos fructus perceperit: tunc enim eos percipit tanquam bona fidei possessor, nõ tanquã maritus, & ideo eos restituere tenebitur, eo pacto quo possessor bonæ fidei. gl. in d. §. fructus. per tex. ibi. quam approbant Paul. Imol. & Alexan. ibidem Alex. in d. l. si ante. & Bald. Nouel. in tract. de dote. part. 1. col. pen. & ff. ex quibus ita intelligenda gl. in c. 1. de don. int. vir. & vxorem, quae expressè voluit, maritum lucrari fructus dotis putatui.

Tertio constat ex his, prædicto casu maritum contentiari ab vxore posse, ut ipsa dotem exigat in iudicio exacte, & ita integre, ut nihil à marito deducatur alimentorum ratione, imo vltra quam facere possit condemnandus erit: quia nec maritus fuit, nec vt maritus ad iudicium vocatur. Io. And. & Abb. in c. 1. de don. int. vir. & vx. Bald. Imol. & Alex. in l. diuortio. §. ff. sol. matr. eandem opinionem existimat vterius esse Rode. Zuarex in l. 1. tit. 3. lib. 3. fori. col. 3. & esse cõmunem asserit Bald. Nouel. in tract. de dote. part. 1. num. 28. quamuis gl. in d. c. 1. contrarium asserat: cui videntur consentire Card. & Anch. Quid autem in his bonis contrahentium incestas nuptias, dicendum sit, quando alter corum bona fide contrahit, dicemus c. 7. huius parti. §. 1.

§. NONVS.
De dispensatione.

S Y M M A R I A.

- 1 Dispensare quid sit, & de dispensatione, ac dispensatore.
- 2 Inter dispensationem & declarationem differentiã.
- 3 Dispensatio causa homicidii factum, homicidium non est.
- 4 Furtum factum causa factum, furtum non est.
- 5 Beneficia duo curam animarum habentia, nobilitate vel literatus, nisi dispensatione habere non potest.
- 6 Interpretandi iuris diuini & humani potestatem ad quem spectet.
- 7 Ius naturale immutabile est, & inuicem.
- 8 Dispensatio an semper reddendum deponenti.
- 9 Dispensatio etiam Romani Pontificis, non habet effectum in iure naturali.
- 10 Dispensatio Papa non potest dari, contra ius diuinum.
- 11 Lex Dei mutari per Papam non potest, sed illam potest interpretari.
- 12 Intellectus ad text. in c. contra. 25. q. 1.
- 13 Dispensare potest Papa super statutis à iure humano.
- 14 Consilij statuta ius humanum sunt.
- 15 Dispensatio in iure humano, tamen sine causa facta, an reddat quem iustum quo ad Deum.
- 16 Princeps indulgentia sua iustitiam publicam ledere non debet.
- 17 In dispensatione circa ius humanum facta, cur subsistente iusta dispensandi causa, auctoritas principis sit necessaria.
- 18 Dispensatio contra ius sine causa concessa, non est iusta.
- 19 Dispensatio mala, dispensatio potius, quam dispensatio dicenda.
- 20 Dispensatio sine iusta causa vniuersi, licet inique concedatur.
- 21 Dispensatio ab inferiori à Principe, sine causa iusta concessa, non tenet.
- 22 Mandatũ dispensationis an pro dispensatione sit, non iudicium dispensatione facta.

HAc in parte agendũ erit de gradibus, naturali, diuina & lege, prohibitis. Qua in re ita celebris est cõtrouersia, vt plane doctissimus quisq; conatus fuerit, exactissima diligentia, id inuestigare. Huic tamen dubio de dispensatione, quae solet à Romanis Pontificibus cõcedi, aliqua præmittemus quo percipi possit, quare sit vtilitatis isthæc disputatio.